

nytter sig af. I stedet sammenligner de EU med et statsligt demokrati baseret på *borgernes* ligeværdighed. Ud fra denne målestok er danskerne ganske rigtigt overrepræsenterede i parlamentet. Ikke desto mindre slås det fast i bogens første linjer, at ... "en international organisation som EU er noget helt andet end nationalstaten Danmark" (p. 1).

Thomas Pedersen
Institut for Statskundskab
Århus Universitet

Niels-Jørgen Nehring, *Regeringskonferencen '96*, København: Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1996, 108 s., kr. 50,00.

Litteraturen om EUs regeringskonferencer som institution betragtet er sparsom. Denne bog af DUPIs direktør beskæftiger sig med „regeringskonferencens metodik“ og diskuterer, hvordan en stat skaffer sig indflydelse på regeringskonferencer, men handler dog først og fremmest om den igangværende regeringskonference, dens baggrund og temaer. Bogen indeholder nyttige oversigter over landeholdninger til centrale forhandlings-spørgsmål og et afsluttende kapitel om Danmarks deltagelse på regeringskonferencen. Bogen er forsynet med udvalgte bilag og en kort litteraturliste, hvilket gør den velegnet til undervisningsbrug for eksempel i gymnasiet og HF.

Bogen er velskrevet og sober (hvorved dog ikke skal forstås, at forfatteren er lidenskabsløs over for sit emne). Man mærker, at forfatteren selv har siddet med ved bordet, nærmere betegnet som rådgiver for Poul Schlüter i EF-spørgsmål. Forfatterens kategorisering af medlems-

landene ud fra deres holdning til fortsat integration (p. 56ff) forekommer dog at være diskutabel: Sondringen mellem kategorien „forsigtig integration“ og „pragmatisk“ er ikke knivskarp (i øvrigt er vel selv Tyskland „pragmatisk“ hvad angår realiseringen af tyske målsætninger i EU), ligesom det er problematisk at placere Italien og Spanien i kategorien „forsigtig integration“. Ej heller er det rimeligt at placere det forsigtige Portugal i samme kategori som det mere integrationsivrige Spanien.

Med disse forbehold kan bogen anbefales.

Thomas Pedersen
Institut for Statskundskab
Århus Universitet

Knud Erik Jørgensen, *Det udenrigspolitiske samarbejde i Den Europæiske Union*, Århus: Systime, 1996, 169 s., kr. 165,00.

Selv om der findes mange artikler om forskellige aspekter af det udenrigspolitiske samarbejde mellem EU-landene, findes der kun få oversigtværker og et fåtal teori-baserede analyser af EUs fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (CFSP). Det må derfor hilses velkommen, at Knud Erik Jørgensen har skrevet den første danske monografi på dette område. Der er tale om en introducerende og oversigtsagtig beskrivelse af det udenrigspolitiske samarbejde i Den Europæiske Union, som samtidig går ind på teoretiske problemer og diskuterer aktuelle perspektiver for samarbejdet, blandt andet i relation til den igangværende regeringskonference.

EUs fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik er et kompliceret og modsætnings-

nytter sig af. I stedet sammenligner de EU med et statsligt demokrati baseret på *borgernes* ligeværdighed. Ud fra denne målestok er danskerne ganske rigtigt overrepræsenterede i parlamentet. Ikke desto mindre slås det fast i bogens første linjer, at ..."en international organisation som EU er noget helt andet end nationalstaten Danmark" (p. 1).

Thomas Pedersen
Institut for Statskundskab
Århus Universitet

Niels-Jørgen Nehring, *Regeringskonferencen '96*, København: Dansk Udenrigspolitisk Institut, 1996, 108 s., kr. 50,00.

Litteraturen om EUs regeringskonferencer som institution betragtet er sparsom. Denne bog af DUPIs direktør beskæftiger sig med „regeringskonferencens metodik“ og diskuterer, hvordan en stat skaffer sig indflydelse på regeringskonferencer, men handler dog først og fremmest om den igangværende regeringskonference, dens baggrund og temaer. Bogen indeholder nyttige oversigter over landeholdninger til centrale forhandlings-spørgsmål og et afsluttende kapitel om Danmarks deltagelse på regeringskonferencen. Bogen er forsynet med udvalgte bilag og en kort litteraturliste, hvilket gør den velegnet til undervisningsbrug for eksempel i gymnasiet og HF.

Bogen er velskrevet og sober (hvorved dog ikke skal forstås, at forfatteren er lidenskabsløs over for sit emne). Man mærker, at forfatteren selv har siddet med ved bordet, nærmere betegnet som rådgiver for Poul Schlüter i EF-spørgsmål. Forfatterens kategorisering af medlems-

landene ud fra deres holdning til fortsat integration (p. 56ff) forekommer dog at være diskutabel: Sondringen mellem kategorien „forsigtig integration“ og „pragmatisk“ er ikke knivskarp (i øvrigt er vel selv Tyskland „pragmatisk“ hvad angår realiseringen af tyske målsætninger i EU), ligesom det er problematisk at placere Italien og Spanien i kategorien „forsigtig integration“. Ej heller er det rimeligt at placere det forsigtige Portugal i samme kategori som det mere integrationsivrige Spanien.

Med disse forbehold kan bogen anbefales.

Thomas Pedersen
Institut for Statskundskab
Århus Universitet

Knud Erik Jørgensen, *Det udenrigspolitiske samarbejde i Den Europæiske Union*, Århus: Systime, 1996, 169 s., kr. 165,00.

Selv om der findes mange artikler om forskellige aspekter af det udenrigspolitiske samarbejde mellem EU-landene, findes der kun få oversigtværker og et fåtal teori-baserede analyser af EUs fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik (CFSP). Det må derfor hilses velkommen, at Knud Erik Jørgensen har skrevet den første danske monografi på dette område. Der er tale om en introducerende og oversigtsagtig beskrivelse af det udenrigspolitiske samarbejde i Den Europæiske Union, som samtidig går ind på teoretiske problemer og diskuterer aktuelle perspektiver for samarbejdet, blandt andet i relation til den igangværende regeringskonference.

EUs fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik er et kompliceret og modsætnings-

fyldt emne. På den ene side har samarbejdet en konkret og meget erklærings- og traktatbaseret historie, der er knyttet til udviklingen af det politiske samarbejde mellem EF-landene (EPS-samarbejdet) og dets gradvise institutionalisering. Det seneste større skridt i denne institutionaliseringsproces er „den anden søjle“ i Maastricht-traktaten med dennes bestemmelser, der blandt andet fastslår at EU har en fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik, og fastlægger et regelsæt for hvorledes denne udformes. På den anden side har EF/EU-landene i praksis haft meget svært ved at optræde i fællesskab. Ud fra „realistiske“ analyser af international politik må man stille spørgsmålet, om der indholdsmæssigt er dækning for EUs mange fine deklamationer, og om det ikke fortsat er staterne i EU - og særligt de store stater, Tyskland, Frankrig og England - der fører deres *egen* udenrigspolitik uden at være synderligt bundet af deklamationerne og reglerne omkring CFSP. Dette modsætningsforhold mellem på den ene side organisatoriske regler og erklæringsdiplomati og på den anden side politiske realiteter er som bekendt et grundlæggende spændingsforhold i international politik i det hele taget. Men ikke mindst for EF/EU har der været et „capability-expectation gap“, som både i teori og praksis har gjort den fælles udenrigspolitik til et vanskeligt tilgængeligt emne.

Knud Erik Jørgensens bog angår det samarbejde der „trods alt“ har været og er mellem EF/EU-landene. Bogen indeholder otte kapitler. Den begynder med en kort redegørelse for den historiske udvikling af det udenrigspolitiske samarbejde mellem EF/EU-landene samt af Den Vesteuropæiske Union (WEU). Herefter følger en gennemgang af traktatforhold og institutioner, der også omfatter både EPS/CFSP og WEU. Derefter kommer et

kapitel med titlen „EU: En stærk og troværdig partner på den internationale scene?“, der angår EF/EU-landenes samarbejde angående regionale områder (Afrika, Asien, Rusland og Central- og Østeuropa, Mellemøsten og Nordamerika) og et kapitel om EF/EUs forhold til andre internationale organisationer. Der er et særligt kapitel om den sikkerheds- og forsvarsmæssige dimension, herunder EF/EUs forhold til det tidligere Jugoslavien, og et kapitel som tolker CFSP og WEU i spændingsforholdet mellem nationalstaterne og det internationale samfund. Herefter følger et kapitel om teorier til studiet af EFs udenrigspolitik og et afsluttende kapitel om erfaringer og perspektiver i det udenrigspolitiske samarbejde.

Som det fremgår af denne opregning, giver bogen en bred dækning af sit emne. Den nøjes ikke nøjes med at beskrive den gradvise institutionalisering fra EPS-samarbejdet til Maastricht-traktatens anden søjle, men går ind på indholdet af samarbejdet mellem EF/EU-landene og drøfter dette i mange forskellige relationer, både regionalt og institutionelt. Men som man måske også kan læse ud fra opregningen, er der tale om en vis uklarhed i bogens samlede disponering. Det er for eksempel ikke indlysende, hvad der bør behandles under den overskrift, der spørger om EU er „en stærk og troværdig international partner“, hvad der falder under „aspekter“ af europæisk udenrigs- og sikkerhedspolitik, eller hvad der er „erfaringer“ fra CFSP-samarbejdet.

Det er karakteristisk for Knud Erik Jørgensens analyser, at han lægger stor vægt på de institutionelle og organisatoriske aspekter af international politik. I denne sammenhæng indebærer det blandt andet, at han går temmeligt omfattende ind på EF/EUs relationer til andre inter-

nationale organisationer. Det er et interessant perspektiv, også fordi man tit i analyser af udenrigspolitik får underbelyst, hvilket omfattende netværk af internationale organisationer vi rent faktisk har, og får lagt alt for lille vægt på de komplicerede forhandlingsprocesser i disse organisationer - herunder også de institutionaliseringsprocesser, der fører til nye organisationelle udviklinger. I denne fremstilling lægges der særlig vægt på samspillet mellem WEU og udviklingen af CFSP. Desuden omtales EU-samarbejdets forhold til FN, NATO og OSCE samt en række andre internationale organisationer. Desværre er selve arbejdet med at kortlægge de mange relationer så omfattende, at der er grænser for dybden i tolkningen af dette institutionelle perspektiv. For eksempel ville det have været interessant med en mere udbygget analyse af, hvorvidt - og på hvilken måde - EF/EU er blevet en international „aktør“.

Styrken i bogen ligger mest i det overbliksskabende billede, den giver af de mange problemfelter, der er forbundet med det udenrigspolitiske samarbejde i EF/EU. Ud over dette er der en række interessante delanalyser. For eksempel forekommer det interessant at forfatterens synspunkt i forbindelse med EFs politik i forhold til konflikten i det tidligere Jugoslavien er, at der *var* tale om en fælles EF-politik, og at den politiske linje (hvis elementer opregnes pp. 90-91) er blevet fulgt med overraskende konsistens, blot sådan at denne målt på graden af indflydelse nærmest blev en fiasko.

Det forekommer prisværdigt at Knud Erik Jørgensen går eksplicit ind på diskussionen af, hvilke forskellige teoretiske tilgange man kan bruge til studiet af den fælles udenrigs- og sikkerhedspolitik. Når dette er sagt, må det dog tilføjes, at der er væsentlige problemer i bogens

behandling af de teoretiske problemer. Det kan ud fra en overordnet analyse forekomme rimeligt at systematisere forskellige tilgange ud fra, om de 1) er baserede på aktør- eller strukturforklaringer, og om de 2) er henholdsvis tolkende eller „objektiverende“. Men dette fører til en skematisk gennemgang som desværre blandt andet lider af den mangel, at en hel del teorier bliver overfladisk og „etiketteagtigt“ omtalt. For eksempel ville det have været særdeles relevant nærmere at beskrive indholdet af det „institutions-teoretiske“ perspektiv, som spiller en så stor rolle i andre dele af bogen. Konklusionerne af den teoretiske debat bliver ikke klarere af, at forfatteren udtrykker sympati for en helt femte teori-kategori, „struktureringsanalyse“, uden dog at røbe for de ikke-indforståede, hvad denne tilgang går ud på. Forfatteren har derfor i alt for høj grad ret i sine egne formuleringer om, at en „egentlig anvendelse af teorierne på konkrete problemstillinger vil ... kræve, at man skaffer sig et mere indgående kendskab til de enkelte teorier“ (p. 119).

Desværre er der uklarheder knyttet til bogens samlede perspektivering. Et sted anvender forfatteren eksplicit et institutionsteoretisk perspektiv (p. 104). Men hvis forfatteren tilslutter sig denne tilgang, ville det have været naturligt, at han havde inddraget flere af de teoretiske tanker, der ligger i forlængelse af denne retning, for eksempel regimeteori. Forfatteren indtager i stedet en mere pluralistisk holdning. For eksempel hævder han, at „det gælder for europæiske, som for alle institutioner, at hvis de ikke i deres opbygning og funktion afspejler de underliggende internationale magtstrukturer, vil de være præget af betydelige problemer og gennemgå vedvarende kriser“ (pp. 100-101). Hvis man har dette synspunkt,

bør man også analysere karakteren af denne underliggende magtstruktur. Den samtidig hævde af en institutions-teoretisk og (neo)realistisk præget opfattelse efterlader et par ubesvarede spørgsmål om, hvilken art institutionalisme, man i givet fald tilslutter sig.

Problemerne i analysens teoretiske basis viser sig blandt andet i fremtidsanalysen. Denne tenderer imod at være baseret på en fremskrivning af tendenser i den seneste udvikling, samtidig med at perspektiverne for det udenrigspolitiske samarbejde primært gøres afhængig af institutionelle reformer. Dog nævnes også, at „den politiske vilje“ spiller en rolle. Hvor sandt det end er, at politisk vilje spiller en rolle, så er det - netop i en analyse, der skulle hæve sig over det journalistiske - væsentligt at komme frem til en forståelse af, hvilke forhold der er afgørende for, om en politiske vilje vil være til stede. Generelt gælder, at bogen ville havde vundet ved en mere principielt tænkt afslutning.

Det bør kritisk nævnes, at fremstillingen nogle steder bærer præg af at være utilirækkeligt gennemarbejdet. For eksempel er det generende, at man tre gange (pp. 19, 31 og 38) får at vide, hvilke lande der har hvilken status i forhold til WEU. I hvert fald ét af kapitlerne vidner for meget om at være blevet til i anden sammenhæng. Desuden er teksten som nævnt mange steder for indforstået.

Til trods for de nævnte indvendinger skal Knud Erik Jørgensen roses for at have budt på den vanskelige opgave, som det er at beskrive det udenrigspolitiske samarbejde i EU.

Bogen er egnet for studerende, der skal beskæftige sig med europæisk politik og CFSP-samarbejdet eller delemner inden for dette. Den er overbliksskabende og fyldt med relevante henvisninger inden for

et felt, som ikke er godt kortlagt i den eksisterende litteratur. Der er tale om et godt bidrag på et område, der er svært tilgængeligt på grund af den ekstreme kompleksitet, som i disse år præger den udenrigs- og sikkerhedspolitiske udvikling i Europa.

Morten Kelstrup
Institut for Statskundskab
Københavns Universitet

David Gress, *USA mellem drøm og virkelighed*, København: Dansk Udenrigspolitisk Institut (DUPI), 1996, 120 s., kr. 60,00.

Bogen giver gennem en analyse af den amerikanske samfundsdebat i løbet af de sidste par år et godt indblik i, hvordan de amerikanske eliter forsøger at definere deres identitet i det vakuum, som blev skabt af Sovjetunionens sammenbrud. Hovedtesen er, at en forståelse af de amerikanske elitors selvforståelse og verdenssyn er nøglen til at kunne forstå amerikansk udenrigspolitik efter den kolde krig. Nogen direkte og entydig forbindelse mellem samfundsdebatten og udenrigspolitikken identificeres ikke, fordi situationen i øjeblikket er for flydende til, at det kan lade sig gøre.

Emnerne, som tages under behandling er: immigration og amerikansk identitet, den udbredte frygt i den amerikanske middelklasse for økonomisk tilbagegang, den stigende ulighed og amerikanernes verdenssyn.

Gress konkluderer, at afstanden mellem den amerikanske elite og den brede befolkning er stigende, en udvikling, som afspejler voksende spændinger i det amerikanske samfund. USA er ved at udvikle